

GRAD ZENICA
GRADONAČELNIK
OPERATIVNI ŠTAB

OPERATIVNI PLAN INTERVENTNIH MJERA
GRADA ZENICA ZA DJELOVANJE U SLUČAJEVIMA
PREKOMJERNE ZAGAĐENOSTI ZRAKA NA PODRUČJU
GRADA ZENICA

Zenica, januar 2018.godine

DIO PRVI - OPĆE ODREDBE

Na osnovu člana 30. Zakona o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH, br. 33/03 i 4/10), u skladu sa Planom interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka na području Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine ZE-DO kantona“, broj 01/13), urađen je Operativni plan interventnih mjera za područje grada Zenice kojim su propisani postupci u vrijeme prekoračenja graničnih vrijednosti zagađenosti zraka.

Ovaj Plan se donosi za moguće posebne situacije u kojima su prekoračene granične vrijednosti kvaliteta zraka, pragovi upozorenja i pragovi uzbune, a kojima mogu biti ugroženi život i zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet i materijalna dobra.

Plan je donesen u cilju utvrđivanja djelovanja u situaciji izuzetne zagađenosti zraka za slučajeve kada postoji rizik prekoračenja praga upozorenja i praga uzbune, sa mjerama za djelovanje u cilju smanjenja rizika od prekoračenja i ograničenje trajanja takvih pojava.

Planom su utvrđene vrste rizika i opasnosti, postupak i mjere za uklanjanje opasnosti, obaveze Grada Zenica, odgovornosti i ovlaštenja subjekata u vezi primjene Plana.

U ovom planu su u upotrebi pojmovi sa sljedećim značenjima:

- „zagađujuća materija“ – znači bilo koja supstanca koju čovjek direktno ili indirektno unosi u zrak i koja vjerovatno može imati štetan uticaj na ljudsko zdravlje i/ili na okoliš u cjelini, uključujući i neprijatne mirise;

- "granična vrijednost" - označava nivo određen na osnovu naučnog znanja s ciljem izbjegavanja, sprečavanja ili smanjivanja štetnih uticaja na ljudsko zdravlje i/ili okoliš u cjelini, ovaj nivo se mora dostići u određenom periodu i kasnije ne smije biti prekoračen;

- „tolerantna vrijednost“ – znači graničnu vrijednost uvećanu za granicu tolerancije;

- „prag uzbune“ - znači nivo iznad kojeg postoji rizik po ljudsko zdravlje prilikom kratkog izlaganja i na kojem će biti preduzeti direktni koraci;

- "prag upozorenja" - znači nivo iznad koga postoji rizik po ljudsko zdravlje usljed kratkog izlaganja za izuzetno osjetljive dijelove stanovništva i o kome je potrebno dati najnovije informacije;

- „epizoda“ – znači vremenski ograničen period trajanja povišenih koncentracija zagađujućih materija u zraku.

DIO DRUGI - VRSTE RIZIKA I OPASNOSTI

Koncentracija zagađujućih materija u zraku koja prelazi graničnu vrijednost kvaliteta zraka, prag uzbune ili prag upozorenja predstavlja potencijalnu opasnost za

zdravlje ljudi, biljnog i životinjskog svijeta i materijalna dobra i zbog toga može doći do posebnih situacija koje zahtijevaju provođenje mjera za njihovo prevazilaženje.

Glavni izvori zagađivanja na području grada Zenice su industrija, saobraćaj, male kotlovnice-ložišta na čvrsto gorivo i otvorena ložišta. Glavne zagađujuće materije su: sumpor dioksid, lebdeće čestice, azotni dioksidi, ugljen monoksid, te prizemni ozon.

Granične vrijednosti kvaliteta zraka u cilju zaštite zdravlja ljudi prema Pravilniku o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj 1/12) su date u Tabeli 1.

Tabela: 1. Granične vrijednosti kvaliteta zraka

Zagađujuća materija	Period uzorkovanja	Prosječna godišnja vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Granična vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Tolerantna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
SO ₂	1 sat	50	350 (napomena 1)	395
SO ₂	24 sata	50	125 (napomena 2)	125
NO ₂	1 sat	40	200 (napomena 3)	230
NO ₂	24 sata	40	85 (napomena 2)	97
LČ ₁₀	24 sata	40	50 (napomena 4)	59
CO	8 sati	-	10000	10000
O ₃	8 sati	-	120	-

Napomena 1: ne smije biti prekoračena više od 24 puta u kalendarskoj godini

Napomena 2: ne smije biti prekoračena više od 3 puta u kalendarskoj godini

Napomena 3: ne smije biti prekoračena više od 18 puta u kalendarskoj godini

Napomena 4: ne smije biti prekoračena više od 35 puta u kalendarskoj godini

DIO TREĆI - POSTUPAK I MJERE GRADA ZENICA ZA UKLANJANJE OPASNOSTI

Na osnovu izmjerenih vrijednosti koncentracija zagađujućih materija u zraku mogu se proglasiti epizode povećanih koncentracija zagađujućih materija u zraku:

1. PRIPRAVNOST
2. UPOZORENJE
3. UZBUNA

Epizode se proglašavaju na osnovu izmjerenih prosječnih vrijednosti koncentracija zagađujućih materija u zraku, konstatovanih na području Grada Zenice, a u skladu sa graničnim i tolerantnim vrijednostima kvaliteta zraka, pragovima upozorenja i pragovima uzbune.

1. PRIPRAVNOST

Pripravnost se oglašava:

- Ako se na području kantona ili pojedinih općina kantona uspostavila stabilna vremenska situacija, proglašena od zvanične meteorološke službe, koju karakteriše sporo pomjeranje visokog atmosferskog pritiska, slab vjetar, temperaturna inverzija koja bi se mogla zadržavati u narednih 48 sati.

- Ako izmjerene ili proračunate vrijednosti koncentracije zagađujućih materija u zraku prelaze granične vrijednosti date u Tabeli 1. ovog Plana.

2. UPOZORENJE

Upozorenje se proglašava kada se na mjernim mjestima Grada Zenica utvrdi da izmjerene koncentracije zagađujućih materija u zraku prelaze pragove upozorenja čije su vrijednosti navedene u Tabeli 2. i Tabeli 2a., a očekuje se nastavak stabilne vremenske situacije u narednih 24 sata, koja pogoduje akumuliranju zagađenih materija u zraku.

Tabela: 2. Pragovi upozorenja za SO₂ i NO₂

Zagađujuća materija	Period uzorkovanja	Prag upozorenja (µg/m ³)
SO ₂	1 sat	395 (napomena 1)
NO ₂	1 sat	230 (napomena 1)

Napomena 1: Vrijednosti moraju biti prekoračene najmanje tri uzastopna sata na svim mjernim mjestima (MS Tetovo, MS Centar, MS Radakovo)

Tabela: 2a. Prag upozorenja za O₃

Zagađujuća materija	Period uzorkovanja	Prag upozorenja (µg/m ³)
O ₃	1 sat	180

3. UZBUNA

Uzbuna se proglašava kada su izmjerene koncentracije zagađujućih materija na mjernim mjestima veće ili jednake pragovima uzbune datim u Tabeli 3., za bilo koju zagađujuću materiju u zraku i kada se u narednih 48 sati očekuje stabilna vremenska situacija.

Tabela: 3. Pragovi uzbune

Zagađujuća materija	Period uzorkovanja	Prag uzbune (µg/m ³)
SO ₂	1 sat	500 (napomena 1)
NO ₂	1 sat	400 (napomena 1)
O ₃	1 sat	240 (napomena 1)

Napomena 1: Vrijednosti moraju biti prekoračene najmanje tri uzastopna sat na svim mjernim mjestima (MS Tetovo, MS Centar, MS Radakovo)

Mjere koje će Grad Zenica poduzimati u epizodama

1. U slučaju proglašavanja epizode Pripravnost poduzimati će se sljedeće mjere:

- Posredstvom medija dati preporuku rizičnim grupama stanovništva za smanjenje kretanja. Radi zaštite zdravlja, građanima će biti preporučeno da izbjegavaju dulji boravak i kretanje na otvorenom prostoru, naročito u blizini saobraćajnica, te da redovito prate informacije o stepenu zagađenja zraka.

- Posredstvom medija dati apel vozačima za smanjenje korištenja privatnih automobila i upozorenje stanovništvu da svojim ponašanjem i aktivnostima ne doprinose zagađivanju zraka.

- Preporuke za smanjenje emisija iz proizvodnih postrojenja, ložišta i ostalih izvora (na osnovu Operativnih planova izrađenih od strane Operatera-zagađivača sa područja grada Zenica, odnosno subjekata zaduženih za primjenu Plana interventnih mjera).

- Preporuka za kućna ložišta:

- a. zamjena uglja drvima,
- b. smanjenje potrošnje goriva.

2. U slučaju proglašenja epizode Upozorenja poduzimati će se sljedeće mjere:

- Vršiti će se putem medija upozorenje rizičnih grupa stanovništva.

- Obezbjediti će se eventualno dodatno mjerenje mobilnom automatskom stanicom za mjerenje kvaliteta zraka.

- Povećanje kapaciteta sredstava javnog gradskog prevoza u odnosu na redovne situacije za 20% (preduzeća koja se bave prevozom putnika na području Grada Zenica donijeti će svoje Interne operativne planove kao i planirati u epizodama povećanih koncentracija zagađujućih materija u zraku povećanje kapaciteta javnog gradskog prevoza, prema svojim mogućnostima).

- Zabrana kretanja automobila koji nemaju katalizator, ne računajući vozila javnog gradskog prevoza i vozila hitnih intervencija (pojačane kontrole organa MUP-a, potrebno je da MUP kantona-Policijska Uprava Zenica donese svoj Operativni plan radi zabrane kretanja za automobile koji nemaju katalizator, obzirom da isti imaju podatke u svojoj evidenciji).

- Privremeno ograničenje korištenja čvrstog goriva i težih lož-ulja i privremeni prelazak rada industrijskih i drugih objekata na alternativnu vrstu goriva, koje je ekološki prihvatljivije. (Operateri-zagađivači će postupiti u skladu sa naprijed navedenim, a na osnovu donesenih svojih Internih operativnih planova spram Plana interventnih mjera). Realizacija provođenja mjera iz Internih operativnih planova

zagađivača, odnosno subjekata koje iste moraju donijeti, vršiti će Operativni štab Grada Zenica u saradnji sa odgovornim licima za provođenje istih-odnosno predstavnika subjekata zagađivača.

- Preporuka za kućna ložišta:
 - a. zamjena uglja drvima,
 - b. smanjenje potrošnje goriva.

3. U slučaju proglašenja epizode Uzbuna poduzimati će se sljedeće mjere:

- Vršiti će se putem medija upozorenje rizičnih grupa.
- Povećanje kapaciteta sredstava javnog gradskog prevoza u odnosu na redovne situacije za 20% (preduzeća koja se bave prevozom putnika na području grada Zenica donijeti će svoje Interne operativne planove prema svojim mogućnostima).
- Zabrana kretanja autobusa bez ugrađenih euro-motora i katalizatora (pojačane kontrole organa MUP-a, potrebno je da MUP kantona i Policijska Uprava Zenica donesu svoje Operativne planove radi zabrane kretanja za autobuse koji nemaju ugrađene euro-motore i katalizatore, obzirom da isti imaju podatke u svojoj evidenciji, a u saradnji sa preduzećima koja se bave prevozom putnika na području grada Zenica).
- Zabrana kretanja motornih vozila koja nemaju katalizator (pojačane kontrole organa MUP-a, a također i obaveza Policijske Uprave Zenica na donošenju Internog Operativnog plana).
- Privremeno ograničenje upotrebe motornih vozila (sistem „par-nepar“). Ovo se ne odnosi na vozila policije, vozila sa diplomatskim tablicama i vozila hitnih intervencija (vozila hitne pomoći i vatrogasci). Obaveza Policijske Uprave Zenica je donošenje Internog operativnog plana, koji reguliše ovu materiju.
- Ograničenje rada određenih proizvodnih procesa, kotlovnica i slično, vršiti će se prema Internim operativnim planovima zagađivača, a nadzor nad istima će vršiti Operativni štab Grada Zenica.
- Ograničenje korištenja određenih vrsta sirovina i goriva radi smanjenja emisije štetnih materija vršiti će se prema Internim operativnim planovima zagađivača, a nadzor nad istima će vršiti Operativni štab Grada Zenica.
- Zabrana rada industrijskih i drugih objekata (potpuna ili smanjena proizvodnja), obzirom da u svom tehnološkom procesu koriste čvrsto gorivo i teža lož-ulja. Također Operativni štab Grada Zenica će donositi odluke u vezi sa naprijed navedenim u saradnji sa odgovornim licima za provođenje Internih operativnih planova.
- Preporuka za kućna ložišta:
 - a. zamjena uglja drvima,
 - b. smanjenje potrošnje goriva.

DIO ČETVRTI – SUBJEKTI ZADUŽENI ZA PRIMJENU PLANA

1. Za primjenu Plana zadužen je Operativni štab Grada Zenica (u daljem tekstu Operativni štab) na čijem području se proglašavaju interventne mjere, odnosno početak primjene Plana.

Operativni štab čine:

- Gradonačelnik,
- Načelnik Policijske Uprave I Zenica,
- Pomoćnik ministra Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK – rukovodilac Sektora za zaštitu okoline,
- Pomoćnik Gradonačelnika za civilnu zaštitu,
- Direktor Kantonalnog zavoda za javno zdravstvo Zenica,
- Direktor Metalurškog Instituta „Kemal Kapetanović“,
- Direktor Federalnog hidrometeorološkog zavoda BiH,
- Pomoćnik Gradonačelnika za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove,
- Šef odsjeka za ekologiju i komunalne poslove,
- Šef sektora za odnose s javnošću,
- Predsjednik Foruma građana Zenice,
- Predsjednik Eko foruma Zenica.

2. Predsjednik Operativnog štaba je Gradonačelnik Grada Zenica.

3. Praćenje visokih vrijednosti zagađenosti zraka u cilju predlaganja mjera za proglašenje epizode visoke zagađenosti zraka na području grada Zenica u skladu sa Planom interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka na području ZE-DO kantona („Službene novine ZE-DO kantona“ broj: 01/13) i odredbama Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine FBiH“ broj 1/12) je obaveza Službe za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove Grada Zenica i Univerziteta u Zenici.

4. U cilju omogućavanja kontakta građana sa gradskom upravom po pitanju informisanosti iz oblasti zaštite čovjekove okoline u slučajevima povećane zagađenosti zraka zadužuje se Služba za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove da informiše građane iz domena Operativnog plana interventnih mjera Grada Zenica.

Tel: 032 447 715

5. U slučaju prekoračenja vrijednosti zagađenosti zraka koje su propisane Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine FBiH“ broj 1/12), a u skladu sa Planom interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka na području ZE-DO kantona („Službene

novine ZE-DO kantona“ broj: 01/13). Služba za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove predlaže jednu od epizoda shodno izmjerenoj koncentraciji zagađenosti zraka, a u skladu sa ugovornim obavezama Metalurškog instituta "Kemal Kapetanović". Rezultati mjerenja sa predloženom epizodom tada se šalju Operativnom centru Službe civilne zaštite.

Tel: 032 447 731 i 032 447 733

U slučaju neradnih dana i praznika Institut odgovornoj osobi Službe za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove i Operativnog centra Službe civilne zaštite javlja da su stečeni uslovi za proglašenje jedne od epizoda prekomjerne zagađenosti.

Nakon dobivenih podataka mjerenja zagađenosti zraka i predloženih epizoda predstavnik Operativnog centra obavještava:

- Gradonačelnika,
- Nadležne inspektore za zaštitu okoliša,
- Kantonalni zavod za javno zdravstvo.

Gradonačelnik nakon prikupljenih podataka, ako je predložena epizoda **pripravnosti**, putem Sektora za odnose s javnošću Grada Zenica obavještava medije o proglašenju „epizode pripravnosti“ i postupa se u skladu sa proglašavanjem prve epizode.

U slučaju prekoračenja koncentracije polutanata koje predviđa predlaganje **epizode upozorenja ili uzbune** Gradonačelnik saziva Operativni štab koji preuzima aktivnosti oko primjene Plana interventnih mjera.

U slučaju neradnih dana i praznika na prijedlog Gradonačelnika sazivanje štaba vršiti će Služba za civilnu zaštitu, putem Operativnog centra (odgovorna osoba).

6. Ovlaštenja i dužnosti Operativnog štaba za primjenu Plana su:

- primjena Plana kad nastupi epizoda upozorenja i epizoda uzbune,
- procjena rizika i opasnosti usljed trajanja određene epizode,
- usklađivanje mjera u primjeni Plana,
- procjena i obezbjeđenje sredstava u posebnim situacijama,
- donošenje odluke o prestanku primjene Plana,
- obavještavanje javnosti; šef Sektora za odnose s javnošću(odgovorna osoba)
- preduzimanje drugih mjera utvrđenih Planom.

Primjena i prestanak primjene svih navedenih mjera se vrši po nalogu Operativnog štaba Grada Zenica, putem Službe za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove Sektora za odnose s javnošću (WEB site i RTV Zenica), a na osnovu dobijenih informacija o koncentracijama štetnih polutanata u zraku.

Tehničke i administrativne poslove u vezi sa primjenom Plana interventnih mjera na području Grada Zenica obavljati će Stručna služba Gradskog Vijeća i Gradonačelnika.

Gradonačelnik

Fuad Kasumović

Fuad Kasumović

Broj: *02-49-6023/18*
Zenica, *28.03.2018*

Dostavljeno:

- Gradonačelnik,
- Načelnik Policijske Uprave I Zenica,
- Pomoćnik ministra Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK - rukovodilac Sektora za zaštitu okoline,
- Pomoćnik Gradonačelnika za civilnu zaštitu,
- Direktor Kantonalnog zavoda za javno zdravstvo Zenica,
- Direktor Metalurškog Instituta „Kemal Kapetanović“,
- Direktor Federalnog hidrometeorološkog zavoda BiH,
- Pomoćnik Gradonačelnika za ekologiju, komunalne i inspeksijske poslove,
- Šef odsjeka za ekologiju i komunalne poslove,
- Šef sektora za odnose s javnošću,
- Predsjednik Foruma građana Zenice,
- Ⓞ Predsjednik Eko foruma Zenica.